

Kritik mot Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd i Stockholms kommun för att en vårdnadshavare inte fick komma till tals i en barnutredning

Beslutet i korthet: AA och BB har gemensam vårdnad om sonen CC. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd i Stockholms kommun har genomfört flera barnutredningar om CC. Enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen ska nämnden genast underrätta den som är berörd av en barnutredning om att nämnden har inlett en sådan utredning. Nämnden kan dröja med att lämna den informationen om det finns särskilda skäl. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd har dröjt med att lämna information till AA om utredningen 2016 eftersom den verkar ha ansett att AA inte behövde informeras om den. Det synsättet står inte i överensstämmelse med lagstiftningen. Vidare har nämnden underlåtit att försöka komma i kontakt med AA under arbetet med den utredningen trots att den inletts på grund av uppgifter om AA:s agerande. Det ligger i sakens natur att båda vårdnadshavarna ska komma till tals under utredningsarbetet. För bristerna i handläggningen får nämnden kritik.

Bakgrund

AA och BB har tillsammans en son CC som är född 2009. Föräldrarna bor inte tillsammans men de har gemensam vårdnad om CC.

Under åren 2014 till 2016 genomförde Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd i Stockholms kommun tre barnutredningar rörande CC.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade advokaten DD, för AA:s räkning, på stadsdelsnämnden i Årsta-Enskede-Vantör i Stockholms kommun. Hon uppgav bl.a. att nämnden brustit i kontakten med AA under handläggningen av utredningarna om CC.

Utredning

Inledningsvis begärde JO in vissa handlingar från socialtjänsten om CC för tiden från augusti till november 2016. JO begärde därefter att Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd i Stockholms kommun skulle yttra sig över det som DD hade anfört i sin anmälan.

Nämnden beslutade att som sitt remissvar lämna ett tjänsteutlåtande som hade upprättats vid nämndens förvaltning. I utlåtandet anfördes bl.a. följande:

Utredning

Under åren 2014 till 2016 har tre utredningar genomförts rörande en pojke. Pojkens fader, som även är vårdnadshavare, har endast kommit till tals i en av de tre utredningarna. Fadern, som bor utomlands, uppger att han inte har fått ta del av någon av utredningarna. I journalanteckningar framgår dock att den andra utredningen har kommunicerats per post till båda vårdnadshavarna.

I den andra utredningen kom fadern till tals via telefon vid ett tillfälle. I den tredje utredningen kom fadern till tals med socialtjänsten först efter utredningen var avslutad.

Ärendet är präglat av misstanke om våld mot barnet och modern av fadern. Under den tredje utredningen, som inleddes med anledning av att modern och barnet var utsatta för våld från faderns sida då de var på semester i faderns hemland, gjorde socialtjänsten en polisanmälan rörande misstanke om våld mot barn. Socialtjänsten gjorde bedömningen att inte prata med fadern utifrån att det hade kunnat försvåra pojkens utsatta situation.

Förvaltningen har brustit i att anstränga sig att få kontakt med fadern samt att kommunicera utredningarna till honom. Av journalanteckningar framgår att socialtjänsten inte har haft hans adress, men socialtjänsten har inte heller eftersökt den.

Under 2016 genomförde utredningsenheten en omorganisation som medförde en utökning av chefer. Fler chefer ger ett ökat stöd för handläggare och högre rättssäkerhet vilket medför att något liknande sannolikt inte skulle kunna ske på nytt. Utredningsenheten kommer se över sina rutiner.

DD fick tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Rättslig reglering

Enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, ska socialnämnden utan dröjsmål inleda en utredning av vad som genom en ansökan eller anmälan eller på annat sätt kommit till nämndens kännedom och som kan motivera någon åtgärd från nämnden.

När socialnämnden inleder en utredning av om den behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska nämnden genast, om det inte finns särskilda skäl som talar emot det, underrätta den som berörs av den om att en utredning har inletts (11 kap. 2 § tredje stycket SoL).

De grundläggande bestämmelserna om s.k. kommunikation finns i 25 § förvaltningslagen (2017:900). Vid tidpunkten för handläggningen i det nu aktuella ärendet gällde 1986 års förvaltningslag (1986:223). Bestämmelsen om kommunikation fanns i 17 § i den äldre lagen.

Enligt 17 § i 1986 års förvaltningslag gällde att ett ärende som avsåg myndighetsutövning mot en enskild inte fick avgöras utan att den som var part hade informerats om en uppgift som hade tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon hade fått tillfälle att yttra sig över den. Myndigheten fick dock avgöra ärendet utan att så hade skett i vissa fall, bl.a. om avgörandet inte gick parten emot.

Bedömning

Under åren 2014 till 2016 genomförde stadsdelsnämnden tre barnutredningar om CC.

Enligt de regler som gäller för JO:s verksamhet brukar JO inte uttala sig om händelser som ligger mer än två år tillbaka i tiden. Det finns inte skäl för mig att frångå huvudregeln i detta fall. Jag kommenterar därför inte handläggningen av den utredning som utfördes 2014.

Utifrån vad som kommit fram rörande den utredning som avslutades i december 2015 finner jag inte heller skäl att kommentera handläggningen av den utredningen.

När det gäller den utredning som utfördes under 2016 vill jag anföra följande:

Information om att nämnden hade inlett en utredning

Som framgår av 11 kap. 2 § SoL ska nämnden genast underrätta den som är berörd av en barnutredning om att nämnden har inlett en sådan utredning. Nämnden får dröja med att lämna den informationen om det finns särskilda skäl. Vid tillkomsten av bestämmelsen anförde regeringen bl.a. följande (prop. 2012/13:10 s. 133):

Syftet med bestämmelsen är att lagfästa rådande praxis om att underrättelse kan avvaktas i vissa särskilda undantagsfall. Barn kan ha berättat om missförhållanden och uppleva ett stort obehag inför att föräldrarna underrättas. Ett visst rådrum kan därför behövas för att träffa barnet ytterligare och för att kunna förbereda kontakten med föräldrarna. Det kan också vara en situation där en polisanmälan har gjorts om misstanke om brott mot barnet av någon närstående och polisen behöver hålla förhör innan föräldrarna underrättas om misstanken.

Utifrån det som nämnden har anfört har jag viss förståelse för att nämnden kan ha ansett att det fanns skäl för att dröja med att informera AA om att nämnden hade inlett en utredning om CC. Såvitt framgår har nämnden dock inte endast dröjt med att lämna informationen till AA utan den verkar ha ansett att AA inte behövde informeras om utredningen. Det synsättet står inte i överensstämmelse med lagstiftningen. För underlåtenheten att åtminstone försöka underrätta AA om att en utredning inletts ska nämnden kritiseras.

Nämndens kontakt med AA under utredningsarbetet

Nämnden verkar ha ansett att den inte borde begära in uppgifter från AA eftersom det kunde ha "försvårat CC:s utsatta situation". Hur nämnden resonerade närmare i denna del framgår inte av remissvaret.

En utredning inom socialtjänsten ska ges en sådan omfattning att den kan ligga till grund för ett korrekt beslut. Hur utredningen ska bedrivas och hur omfattande den ska bli beror på bl.a. ärendets art. En utredning som rör insatser för barn och ungdomar förutsätter som regel en beskrivning av barnets behov och av vilka resurser som finns i barnets närhet. Socialstyrelsen har bl.a. i sin

publikation *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen (2015)* närmare behandlat hur en sådan utredning ska utföras.

Nämnden försökte inte komma i kontakt med AA, som var vårdnadshavare. Utredningen hade inletts på grund av uppgifter om AA:s agerande. Han skulle därför ha getts tillfälle att få komma till tals i utredningen om CC. För denna brist i utredningsarbetet ska nämnden kritiseras.

Kommunikation av utredningen

Den 24 oktober 2016 beslutade nämnden, genom delegationsbeslut, att utredningen skulle avslutas ”med fortsatt bistånd till CC till trappansamtal men utan vidare åtgärd”. Biståndet i form av de s.k. trappansamtalen var således inte en ny insats och beslutet i den delen får närmast anses utgöra en upplysning om att den insatsen inte skulle ändras. Beslutet i ärendet kan därför inte anses ha gått AA emot. Strikt formellt fanns det därför inte en skyldighet för stadsdelsnämnden att ge AA tillfälle att yttra sig över det som hade kommit fram innan ärendet avslutades. Det kan dock många gånger ändå vara lämpligt att parterna får del av utredningen innan ärendet är slutfört. Utredningen innehåller nämligen ofta uppgifter som är känsliga för föräldrarna. Det skulle därför vara olyckligt om de inte fick peka på eventuella fel och andra brister i den. I detta sammanhang bör man beakta att utredningen senare kan komma att användas i ett annat sammanhang.

Mot bakgrund av det som sagts ovan finner jag inte skäl att kommentera handläggningen i denna del ytterligare.

Avslutande synpunkter

Jag har ovan konstaterat att det har förekommit flera brister i nämndens handläggning under utredningsarbetet. Stadsdelsnämnden har inte behandlat AA som part och varken informerat honom om pågående utredning om CC eller gett honom tillfälle att under denna komma till tals. Det är en grundläggande regel att båda vårdnadshavarna som huvudregel ska informeras om en pågående utredning. Det ligger vidare i sakens natur att båda ska få komma till tals under utredningsarbetet. Jag förutsätter att handläggarna får nödvändig utbildning om det regelsystem som gäller.

Ärendet avslutas med den kritik som uttalats.

